

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.
Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Hitvallásos újraébredés.

A múlt évben a római katolikus egyház egyetemese káté készítését vette tervbe; ugyancsak tavaly megjelent a Szent-István Társulat kiadásában egy Attérők Katekizmusa c. könyvecske, amely a római katolikus hittan mellett és annak szempontjából foglalkozik az izraelita, evangélikus, református, unitárius és görög keleti vallásokkal is. 1911-ben került ki sajtó alól, de csak a múlt év végén megjelent ismertetések révén lett szélesebb körben ismeretes. Dr. Trbojevics Petronius görög keleti katekizmusa. A losonczy református egyháztanács a reformáció négyszázados évfordulóján 36 pontból álló Vallástételt adott közre.

Mindezek s több más ilyen természetű jelenség azt mutatja, hogy a háború alatt nemcsak a felekezeti kérdés merült fel, rémitgetvén az igazi keresztyén érzelmű lelkeket a fanatizmus borzalmaival, hanem ráterelődött a figyelem a hitvallásokra és a belső élet megvizsgálásának a szükségességére is.

A hitvallások közös alapja a biblia. Ennek mélységeiből bányássza ki a hívő lélek a hit aranyigazságait, amelyeket a rendszerező elme a hit erejének tapasztalata nyomán, a tudás kohóján át kifejezésre juttat. Minden hitigazságban, mely az Iráson alapul, benne van a biblia színaranyának bizonyos része; s éppen e bibliai arany mennyisége, nem pedig a külső alak adja a hitvallás lényegét, értékét.

Ehhez a színaranyhoz mindenki hozzájuthat, aki a bibliát olvassa; annak feldolgozása azonban csak keveseknek jutott osztiályrészüll. Innen van, hogy az üdvigazságok megértése és átérzése igen sokféle, a hitvallás azonban kevés: sok gondolkozó ember a hit formábaöntési munkája helyett szivesebben csatlakozik ahhoz a hitvalláshoz, amely — tartalmazván a hitigazság aranyát — alakjára nézve legjobban megegyezik az ő gondolat- és érzés-világával éppúgy — hogy köznapi hasonlatot használjak — akár csak az ékszerészületben a valódi arany tárgyak közül kiválasztja a vevő azt, amelyik az ő cifra, vagy egyszerű ízlésének legjobban megfelel.

Nem is lett volna sohasem viszálykodás a hitvallás miatt az emberek között, ha megértették volna, hogy nem a külső alakot, hanem a közös tartalmat nézzék: a megváltás tudata, az Istennek tetsző élet, a mennyei Atya és embertársak iránt való szeretet legyen mindig, minden felekezetenél az irányadó.

Ámde az emberben felébred a hatalmi vágy, az irigységszülte telhetetlenség, uralmi féltékenykedés, a mammon szolgálata — és, átvívén szellemi térre az anyagi törvényt, balgán azt gondolja, hogy a mások hitvallásában levő aranyigazság gyümölcseit megszerezheti, magáévá teheti, ha az ahhoz csatlakozott felebarátait leigazza vagy elpusztítja. Sohasem a hitigazságot, hanem annak nyilvánvaló áldásait, a haladást, boldogulást irigyelte meg az ember-társától; és sohasem a hitét védelmezte, hanem hatalmi állását féltette a mindenkori uralkodó egyház, amidőn máglyán hamvasztotta el az adózó nép közül híveket nyert eretneket. A történelem mélyére tekintve s az embert ismerve, világossá lesz előttünk az is, hogy vallásháború sohasem volt, mert a vallás mindig és mindenütt csak ürügy volt a vagyon, ha talom, legjobb esetben a politikai szabadság elnyeréséhez, vagy mindezeknek megtartásához. Igazi vallásháborúnak tulajdonképen csak a keresztyén-ség első három századában dúlt üldözést lehetne tekinteni, de ekkor is azok, akik vallásukért küzdöttek, sohasem fogtak fegyvert.

Mily szép volna, ha megértenék a keresztyén felekezetek, hogy ők abban erősek, ami közös bennök és abban kedvesek, amiben különböznek. A közös Isten adta a hitigazságokban, a különbözőt emberek alkották lelkök gyönyörűségére, megnyugtására. Mint a mindenség, úgy a hit világa is arra van teremtve, hogy az Úr dicsőségét szolgálja hatalmas harmóniába olvadva. Mily képtelenség volna már csak az is, ha minden ember teljesen egyforma lenne? Mimódon gyönyörködtetne a zene, ha egyforma hangszerek ugyanegy dallamot játszanának?

Midőn tehát azt látjuk, hogy egyes keresztyén felekezeteknél mozgás indul meg a hitélet gyarapítására s nálunk is mutatkoznak ily irányban törek-

vések, ne zárkózzunk el ezek elől, sőt belemélyülve az Irás kifogyhatatlan kincses bányáiba, őseinktől átöröklött hitvallásunk aranyigazságait ismét és ismét éljük át lelkünkben, hogy azok ne csak díszei és értékei, hanem élő hitünkben gyümölcsöző tökéi legyenek református Sionunknak.

Ez a hitvallásos újraébredés, ha nem fajul emberi tökéletlenségből hatalmi kérdéssé, gyönyörűsége áldással koszorúzná meg a véres földet akkor, amidőn a keresztyén felekezetek öntudatra ébredve, testvérként állanak egymás mellé és hatalmas chórusra csoportosulva, zengő szimfoniában magasztalják az Urat.

sk.

Egyház

Mi felébredünk-e?

Magunkat értem, a magyarországi református egyházat, s elsősorban annak lelkipásztorait. Mert mások, világi és egyházi társadalmak, világi és egyházi egyesek már — mondhatom — teljesen felocsúdtak, sok helyen munkához is láttak.

Alvajárok voltunk mind az egész világ a bűnökben és bűnök között. A bűnök minden nemében is rettenetes világháború egyszerre egész borzalmasságában feltárta előttünk az élet sötét mélységeit, mikben járunk, de amiket meglátni nem akarunk; ám akarva nem akarva megláttuk most, amikor a mélységek sötétjeibe villanó ráismerés fénye egyúttal láthatóvá tette azokat az irtózatosszakadékokat is, miknek szélén évtizedek óta behunytt szemmel tántorgunk.

A háború első évében az Istenhezterés jelei mutatkoztak. Mindenfelé reméltük, hogy a nagy szenvedések, pusztulások felébresztik a lelkekben a tisztulást, a magasabb rendű élet után sóvárgást, és be is végzik ott ennek munkáját. Iszonyatosat csalódtunk. Nem lehetetlen ugyan, hogy heves, nagy, de rövid ideig tartó szenvedés, mondjuk: a borzalmas háború egy évig, ezt a hatást érte volna el. De ez az emberi lélek természete. Állandóság nincs benne. A bűnben sem marad ugyan meg örökké, csekély kivétellel. De a jóban sem. Nincs kitartása az örömben, de szomorkodni, búsulni sem akar és nem tud állandóan. Megunja a szenvedést is. És ha ez soká tart, ledobja magáról. Vagy elfásul, vagy mesterséges örömmel izgatja magát, vagy eldurvul.

Hosszantartó háborúban a lelkek eldurvulása, az erkölcsök elvadulása kimaradhatlan. Csak a mindenfelől zúduló, emberi pusztításokhoz félelmes kíséretet szolgáltató elemi csapások, természeti félelmes jelenségek, mik nagy időkhöz csudamódon mindig megjönnek: pestis, csillagfutások, föld megmozdulása, folyóknak medtökből kilépése, mint a 16-ik század rettenetességei és a II. Rákóczi Ferenc harcai közben és után; csak a végromlás látása, tudják teljesen meglágyítani ezt a megkeményedett emberi szívet, megtörni ezt a gögös, dacos lelket. És ezek, a töredelemben, bűnbánatban Istenhez menekülő, megszelidült, megalázkodó korszakok, a vallásos lélek megható megnyilatkozásaival, a legszebb korszakai az emberiségnek. Mint az a kettő, és leg-

utóbb az 1849-iki letiportatásunkra bekövetkezett bánatos idők.

*

A negyedik éve tartó háborúnak eddig még csak az egyik kísérője, az elvadulás, mindenfelé visszaszító bűnök jelentkeznek megdöböntő módon és mennyiségben. Fájdalom: a számok bizonyágtétele szerint sehol olyan mértékben, mint Magyarországon, szedve nagy arányokban az áldozatokat, pusztítva ezt az Istentől megáldott szép, nemes fajt, félelmetes módon.

Nékám professzor és más orvosok, mindjárt a háború első éveiben, kimutatták, hogy a nemi betegségnek legtöbb áldozata van a magyar hadseregben. Ma már utána számítottak és kitént, hogy háború után Budapesten minden 35. férfiúnak a családja inficiálva lesz undorító, ivadékontó betegséggel.

A Jogtudományi Közlöny ez évi 3. számának „Háborús ifjúságvédelem” c. cikke kimutatja, hogy míg Angliának 17 legnépesebb városában, köztük a 7 milliós Londonban, együtt volt az 1916. évben 14,440 bíróság elé állított kiskorú bűnöző, addig az alig 1 milliót számláló Budapesten és környékén ugyanabban az évben ugyanilyen bűnöző volt 14,256, tehát mindössze 144-gyel kevesebb.

Különösen tanítói szaklapok alig jelennek meg egy-egy feljajdulás nélkül. És amikor írnak, azokra a szegénytől arcunkba szökik a vér, a jövőre gondolva pedig megáll még a szívünk verése is. Tizenkét, tizenhárom éves gyermekek már paráználnak. Vannak faluk, városok, hol 13—14 éves leányok közt már csak elvétve akad tiszta. Másutt asszonyok esalogatnak magokhoz 12—13 éves fiúkat. Hogy vannak helyek, ahol a vérfertőzés egészen rendszeresen uralkodik. És hogy egész községek meg vannak támadva a nemi betegségtől. — Mi lesz e nemzedékből és a következőkből!? — Bár ki lehetne törölni ezt a kort az emberiség, közelebről a magyar nemzet életéből!!

De mikor tudjuk azt, hogy a bűnök a szaporodásnak mindig útját állják, a népességet pusztítják; p. o. az 1916. évben az itthon levő lakosság 94,506 lélekkel fogyatkozott: egyes megyékről, mint Torontál, előre lehet látni, hogy 15—20 év elteltével egészen elnéptelenül: csupán fajunk fenntartása végett is mindnyájunknak sürgősen munkához kell fognunk. E munkából az oroszánrészt az egyházaknak, elsősorban a lelkészeknek kell kivenniök. Erre politikai lapokban, kormánynyilatkozatokban elég sűrűn találunk is célzást, vagy egyenes felhívást. Ebben a mentő munkában mi egyházak, illetőleg lelkészek közvetlenül a lelkekkel foglalkozás útján veszünk részt, mennél erőteljesebben — magunkra is, egyházunkra is annál több visszaható áldással, annál több szemmel látható eredménnyel.

Felébredünk-e?

*

A római katolikus egyház már a háború előtt felébredt. Hogy az ébresztés külső tényezője: a terjeszkedés, ezzel hatalmi érdek, végezte-e el, vagy az emberi nyomor meglátása, ebben az egyház magasztos hivatásának a felismerése, — nincs miért kutatnunk. Hanem meg kell látnunk a tény, hogy a magyarországi róm. kath. egyház napjainkban ismét a renaissance korát éli, amint azt a mi részünkről is megállapították már a háború előtt. Meg kell lát-

nunk, és ebben őket követnünk, hogy ott valóság-
gal lázas munka folyik a lelkigondozás terén. A r.
kath. egyháznak csaknem minden lelkésze, egyházá-
nak vilézkedő, hű katonája. És mert a rendelkezé-
sök alatt álló óriási vagyon is támogatja őket: ter-
jeszkedésüket sokszor a mi megkísérelésünkkel csi-
nálják. Valamikor a Prof. Egyh. és Isk. Lapban kö-
zölte valaki, hogy a háború óta csaknem minden
nap van kitérésre jelentkező református ember, a r.
kath. egyház egy vagy más jótéteményét, szépségét
stb. hozza fel kitérésre okául. Sok sebesült katonát
kórházakban ápoló apácák térítették ki.

Sokat veszítettünk, sokat mulasztottunk, sokban
hibáztunk. Ébredjünk és lássunk világosan. A vesz-
teség további folyamát állítsuk meg. Mulasztásain-
kat, amennyire lehet, pótoljuk. Álljunk munkába
az elbúsult, búsultában magára talált lélek buzgó-
ságával, kemény elhatározásával. Csak így tudunk
nagy tetteket végezni. Korunk pedig ismét a nagy
tettek kora. Ez a kor minden téren nagy tetteket
kíván. Ha a hideg számító ész 42-söket tud előállítani,
levegő eget megzabolázni, szolgálatába hajtani, ten-
ger mélyén csatázni, amikor a katonai légész több
ezer kilométeres hársvonalat képes áttekinteni, el-
méljében egységbe fogni, és azon operálni: akkor
azon a téren, amely már az örökkévalósággal érint-
kezik, ahol tehát már magának az Istennek munka-
társai vagyunk, sekélyes, föld rögei közt csúszó-
mászó munkát nem végezhetünk. És nekünk könny-
nyebb, mint azoknak; mert nekünk vannak meg-
előzőink, kikre támaszkodhatunk; az ó- és újtesta-
mentomi világ, utánok a keresztyénség, a ker. egy-
házak története sűrűn tünteti fel a nagy felbuzdulá-
sok és nagy tettek példáit. E nagy tettek a múltból
várakozással merednek elénk. A jelen nagy, vész-
terhes környülállásai súlyos felelőség elé állítanak.
A felelőség felismerése cikázó villámként hasít a lel-
künkbe. Jaj nekünk, ha a felébredt lelkiismeretet
elhallgattatjuk. A felébredt lelkiismeret múlhatatlan-
ul megláttatja velünk mulasztásainkat és bűnbá-
natra indít. És ez a műhelye az erkölcsi nagy tények
előállításának. És kezdve Jóbbon, Dávidon, Pál apos-
tolon és Ágostonon át Kálvinig és napjainkig min-
den helyen, minden fajta, öntudatos életet élő embe-
rek közt és minden időben, amint az emberi szívből
a legfelségesebb vallástételeket a töredelmes bűn-
bánat szakasztotta fel, úgy a legragyogóbb erkölcsi
cselekedeteket is ez szülte.

Az 1848. év Németországban a lelkek egyetemes
forrongásának, tehát nemesak politikai forradalom-
nak esztendeje volt, de épen ezért teljes forduló-
pont a nagy német nemzet életében; az újjászületés
éve. Wichern János Henrik, a német belmisszió atyja
ez év szeptember hó 23-án Wittenbergben, az ú. n.
Kirchentag-on a belmissziót ismertető és azt sürgető
beszédjében nagy erővel felrázta halálos álmából a
német protestáns egyházat. Ő nyíltan megmondta,
hogy új reformációra van szükség, csak hogy nem
tanban, hanem az életben. Nyomatékosan kiemelte,
hogy ez csak Krisztus által lehetséges. Az egész Krisz-
tust kell bevinni az életbe, az igehirdetésbe. Ez első
sorban a lekipásztorokat kötelezi. Nekik kell min-
denekfelett őszinte, igaz és mélyesleges bűnbánatot
tartaniok; azután hívni fel erre a gyülekezeteket. A
németek Wichern megértették. Ez a nap volt a né-
met evang. egyházban a szervezett belmisszió szüle-
tésének a napja. Azóta ez a belmisszió Németország-
ban a nagy német nemzet összes szellemi és erkölcsi

erőit áthatja, megtermékenyíti, mint egy hatalmas,
új életerő árad szét a szellemi élet minden területén.

Nagy István.

(Vége következik.)

Közélet

Szekularizáció — bolsevikizmus.

E lap február 17-i számában a „Különfélék” kö-
zött megemlítettük, hogy János Zoltán debreczeni
református lelkészt, akit Debreczen szab. kir. város
első kerülete országgyűlési képviselőjévé választott,
egyik méltán nagyon tekintélyes budapesti hírlap
„bolseviki jelölt”-nek nevezte s hozzáfűztük, hogy
az még, ha valaki a szekularizációt követeli, nem
bolsevikizmus. Erre a híreinkre olyan olvasónktól,
kij személye szerint is, előkelő társadalmi állásánál
s egyházunk iránti kiváló buzgóságánál fogva is igen
nagyra becsülünk, szeretetteljes aggodalommal
figyelmeztető levelet kaptunk. A nagyon tisztelt levél-
író óv attól, hogy magunkat politikába ártsuk. —
attól tart, hogy arra a téves következtetésre adunk
alkalmat, mintha a református egyház hivatalos körei
Károlyi-pártiak volnának, — s figyelmeztet, ne tün-
tessük fel úgy a protestanizmust, mintha annak min-
den tagja a szekularizáció tüzzel-vassal keresztül-
vitelét kívánna.

Minthogy a szóváltott cikkekét, valamint a
János Zoltán képviselővé választásával kapcsolatban
álló minden híradást én irtam, legyen szabad az esz-
mék tisztázása végett a levélre nyilvánosan válaszol-
nom azért, mert lehet, hogy e cikkeknek mások-
ban is kelettek a nagybecsült levélíróihoz ha-
sonló benyomásokat.

Mindenek előtt hozzuk tisztába, hogy a debre-
czeni első kerületi képviselőválasztásnál a János
Zoltán mellett vagy ellen állásfoglalás senki részé-
ről sem jelenthette a Károlyi-párt melletti vagy ellen
állásfoglalást, mert hiszen mindkét jelölt ugyanazon
függetlenségi párthoz tartozott. Azt hiszem, ennek
megállapításával nem kalandozunk el a politika
tilosába.

Talán azt is szabad megmondani a politizálás
veszedelme nélkül, hogy alulírott nem tartozik a
Károlyi párthoz és azok közül való, kik annak
ellenére szavaztak Jánosira, hogy az Károlyi-
párti.

Abból sem csinállok titkot, hogy bármily sokra
becsülöm János Zoltán rendkívül fényes tehetségét
és kimagasló egyéni értelmét, igen sok dologban épen
nem értek vele egyet, sőt közéleti magatartását igen
sok esetben nem tartom szerencsésnek. Ebben a kép-
viselő-választási esetben is volt olyan tette, amit nem
értek és nem helyeslek.

Azokban szövé kellett tennem az említett buda-
pesi hírlap cikkét, mert azt János Zoltán református
lelkész testvérünkre igazságtalan támadásnak, refor-
mátus egyházunkra pedig bántónak találtam.

Igazságtalannak azért, mert János sem pro-
grammbeszédével, sem egyébként nem adott okot
arra, hogy bolsevikeknek neveztessek. Egyházunkra
bántónak azért, mert úgy tünteti fel, mintha lelkésze,
sőt tisztviselője (— János egyházkerületi tanács-
bíró is —), a minden rend felforgatására irányuló

legszélsőbb forradalmi mozgalom első képviselője lehetne.

A szekularizáció kérdését pedig nem azért említettem fel abban a kis hírben, mintha azt a protestantizmus törekvésének kívántam volna feltüntetni, hanem mert Jánosit nyilván azért nevezték el bolsevikki jelöltnek, mert Debreczen város törvényhatósági bizottsága elé indítványt adott be a szekularizáció kívánása tárgyában. Egyébért miért? Hiszen ha másért: úgy bolsevikinek kellene minősíteni annak a pártnak, melyhez tartozik, mindenik tagját s akkor nem volna rá ok, hogy különösképen ő neveztesék így el.

A képviselőválasztások hiúság-vásárában annyiban a legtöbb jelölt bolsevikki — azaz maximalista —, hogy igyekezik a legtöbbet ígérni minden földi jóból a választópolgároknak. A Jánosi zsidóval a s ú ellenjelöltjéért bizonyára nem azért buzgólkodtak katolikus népszövetségi tagok, mintha az egyéb ígéretekben több mérsékletet tanúsított volna. Hanem mert a háborúból hazatérő hősök földlirtokban részesítését szekularizáció nélkül kívánja megvalósítani.

Mert hisz a szekularizáció kérdése végsőleg ide megy ki. Épen azért vallom azt, amit e lapban többször megírtam s munkatársaink is többször fejtegettek, hogy a szekularizáció épen nem református vagy protestáns egyházi érdek. E kérdésről ugyanazon egyház tagjai a legkülönbözőbb véleményben lehetnek. S ha egyénileg híve vagyok is a szekularizációnak, nagyon hibás lépésnek tartanám református egyházunkat, mint olyat, a szekularizáció követői közé állítani. Úgy tudom, Jánosival ebben sem egy véleményen.

De azért úgy-e, ha református egyházunk — szerintem ugyan igen szerencsétlenül — felemelné a szavát a szekularizáció mellett, mindnyájan, az én nagyrabecsült levélíróm is, tiltakoznánk az ellen, hogy emiatt az egyházunkat bolsevikki egyháznak nevezzék.

Quod uni justum, alteri aequum.

Kun Béla.

Türelmetlenség.

Molto: Qui bene distinguit, bene docet.

Türelmetlenség! . . .

Nem a mi fészünkben való madár, s ha mégis onnan repül ki: keressétek a kakukkot . . .

Lapunk vezető helyén minapában (a 7-ik számban) Névtelen — már csak nevezzük így — fenti cím alatt megjelent cikkében olyan hűrt pendített meg, amely sokónkban ébreszthetett rezonanciát; legálább énbennem igen.

Okosan cselekedék Névtelen. Helyes dolog e csúf madarat hessegetni, hogy fészket ne rakjon a mi berkeinkben. Mert ha a türelmetlenség bátran megférhet is egy gyékényen a jezsuita morál más egyéb zöldegeivel, a protestáns nobless oblige mellett épp oly kevésbé tűrhető, mint tisztos matróna oldalán a demi monde.

Am Névtelen — mivel talán nem akarta a szonátát végig játszani, hanem csak egyes akkordokat óhajtott bemutatni — nem vonta meg azt a demarkacionális vonalat, amely a türelmetlenséget a tiszta, nemes jelszó melletti hű kitarástól elválasztja. Mert

hogy bizonyos jelszavak mellett való hű kitarás e ipso türelmetlenség volna, ezt — gondolom — ő sem tartja.

Igen, de ott, ahol a türelmetlenség egynémely kategóriáit felsorolja, többek között így ír: „A másik jelszó után indul s különben tiszteletreméltó szent lendülettel az irányító jelszót egyedül idévezítőnek tartván, dönt-borogat, mihelyt embertársa nem borul a földre annak hallatára”.

Nohát ez olyan akcentus különben nyugodt folyamatu cikkében, ami a nemesen stilizált akkordok közül disszonánsan válik ki.

Mert természetesen attól függ a jelszó melletti kitarás minősítése, hogy vajjon az „irányító” jelszóban föltalálhatók-e az igazán nemes jelszó kritériumai s hogy minő fegyverrel küzd annak vallója.

Minden jelszó bizonyos eszmék s az eszmék körül kifejecesedett elyek tömör foglatatja, s amint vannak igaz és hamis gyöngyök, vannak igaz és hamis jelszavak is.

Az igazi nemes jelszó kritériumai ezek: egyetemes érdek fűződjék hozzá, mint palmaághoz annak levele; pormentes tisztaságban tündökljék, mint napsugártól előzőnlött hegyoldali tölgyes; valami édes csepegjen belőle, mint csorrantott must az ért bakatorból s már csak a kimondása is úgy hasson, mintha sasszárnyak röpitenének magasb régiókba.

Ha e kritériumok föltalálhatók valamely jelszóban, mint bizonyos elvek tömör reprezentánsában, akkor azokat, akiket átítat, egyenesen hősökké avatja. S ezeknek a küzdő porondon viaskodása — azt hiszem — nem minősíthető le a türelmetlenség alacsony szintjára. Nem annál inkább, mert az ilyen jelszavak vallói küzdő fegyverüket is abból az arzenálból választják, amelyben csak nemes damaszt pengék találhatók.

A ilyen jelszavak alatt küzdők aztán azok, akik si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae.

S ha ilyeneket már a római klasszikus író kora is tudott szülni, hogyne szülni volna és hogyne szülni épp a keresztyénség, melynek eszméi, elvei oly egyetemes érdekűek, oly tiszták s oly felségesek, aminők csak Isten akarátának egyes megnyilvánulásai lehetnek, s amelyek folyton a poros köznapiság fölött messze kiemelkedő magaslaton tartják vallóikat. Már tudniillik azokat, akiket valóban átítattak, minden izükben áthatottak.

S ilyen küzdők nélkül hol lenne ma a keresztyénség? S akik érette küzdöttek valaha, élükön a Mesterrel, az Élet fejedelmével, vajjon a türelmetlenkedők azon kategóriájába sorolhatók-e, akiktől — igen helyesen — Névtelen is tisztán óhajttja látni a mi berkeinket? Ugy-e nem? Ugy-e, egy szikla hitű Péter az ő „inkább kell engedni Istennek, hogynem embereknek”, — egy tarsusi Pál az ő „nem végeztem magamban egyebet tudni, hanem csak a Jézus Krisztust”, s egy Luther az ő „Itt állok másként nem tehetek”, — egy Zwingli az ő „Isten az én oltalmam”, — egy Kálvin az ő „Soli Deo gloria”, — egy Knox János az ő „Krisztus nélkül semmit” jelszavával mégis csak nem sülyeszthetők az inkvizíció borzalmaít földidéző türelmetlenkedők közé?

Azért mondom: meg kell vonnunk a mesgyét, mely a két tábor küzdő porondját egymástól elválasztja.

S arra, hogy megvonjuk, még más ezeregy okunk is van. S ez az, hogy nekünk nem lehet célunk az egyetemesen üdvösnek, minden földi érdeken

fölülemelkedőnek, örök tisztaságban tündöklőnek megismert elvek könnyű cserbenhagyását szuggerrálni azzal, hogy rossz hirbe keverjük protestáns liberalizmusunkat, ha tiszta nemes elveinkért kitarlóan küzdünk.

A „compelle intrare“ jezsuita módon követelt jelszónak természetesen én sem vagyok barátja. De az ühmgető elvtársaknak, a nádszalként ide-oda hajladozó atyafiaknak sem.

A mi jelszavunk legyen hát a Pálé: „az igazságot követvén szeretetben, mindenestől fogva nevedjünk Abban, aki a fej, a Krisztusban“. (Ef. 4, 12.) Ó pedig, a mi fejünk sokkal inkább óhajtott nyomdokain Illyés lelkű Keresztelő Jánosokat s szikla hitű Pétereket növekedni, mint Fejbólintó Bálintokat.

Mert Fejbólintó Bálintokkal egyetlen magasztos eszme sem jutott még diadalra.

Gondolom, velem szavaz Névtelen is.*

F. Varga Lajos.

* A Névtelen igenis vele szavaz Varga Lajossal, de a jelszó után indulást másképen érti, mint Varga. A névtelen is tiszteli a nemes jelszavakat, de tiszteletreméltónak a nemes elvekhöz és nem a jelszavakhoz való ragaszkodást tartja. Mert akit maga a jelszó irányít, az előtt eseleg nem áll tisztán az eszmék és elvek tartalma, hanem csak a foglalat formája ragyog. S az ilyen — különben igen jóhiszemű — emberből válik épen legkönnyebben vagy féktelen gyűlölködő, vagy Fejbólintó Bálint.

Irodalmi szemle

Könyves Tóth Kálmán új könyvvel gazdagította ifjúsági irodalmunkat *Thököly árva* című, a Légrády testvérek kiadásában megjelent ifjúsági regényével. A könyv olvasása felnőtteknek és gyermeknek egyaránt nagy gyönyörűséget ad, mert az érdekes mese hű történeti háttérrel élénk, fordulatos, szép magyar nyelven van megírva. A könyv érdekes, tanulmányos és nemes irányú voltánál fogva mintául szolgálhat arra, milyennek kell lenni az ifjúsági regénynek. Aki tudja, hogy a szerző már a múlt évben betöltötte élete nyolcvan évét, hódolattal hajol meg az isteni Gondviselés előtt, látván, hogy az emberi kor végső határánál a szellemi erőnek s frissességnek milyen hatalmas mértékét hagyja meg választottainál. Mert Könyves Tóth Kálmán — ez a legújabb könyve is bizonyosság rá — a kevés számú választottak közül való. Igaz tisztelettel üdvözljük az agg szerzőt s művét, mint nemcsak szerzőjéért, de belső értéke szerint is igen nagybecsűt, melegen ajánljuk olvasóinknak.

F. Varga Lajos „Imádságok bibliaolvasással egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre“ c. munkája, mely teljesen az új liturgia szerint van összeállítva, a jövő héten fog megjelenni. Rendelések Hoffmann és Kronovitz céghez Debreczenbe intézendők. Ára füzve 5, kötve 9.20 K. Bolti ára 20 százalékkal több lesz.

A magyarországi református egyház országos zsinatának naplója (L) 64, jegyzőkönyve (A) 65, irományai (1—2) 13+7 lapon megjelentek.

Első magyar görög keleti katekizmus. Ezen a néven ismertették a múlt évben egyházi- és napilapjaink Trbojevics Petronius hmvásárhelyi görög keleti lelkész, hit- és államtudományi doktornak dr. Létics György temesvári gör. kel. szerb püspök katekizmus nyomán összeállított és 1911-ben Hmvásárhelyen 98 lapon megjelent könyvét. Nem vonunk le semmit a munka értékéből, ha jelezzük, hogy tudtunkkal az első magyar nyelvű gör. kel. káté 1801-ben került ki sajtó alól s teljes címe ez: „Kis Katekizmus avagy rövidre vett igaz-hitű vallás-tétele a' napkeleti görög anyaszentegyháznak. Öszve-szerkesztett és ki-adatott a' kárlovitzi érsekségben 1774 esztendőben. Most pedig a' győri szentegyháznak lelki pásztora Georgievits Aaron által görög nyelvből magyarra fordítottat, és a' fent nevezett anyaszentegyház ifjúságának hasznára közre bocsáttatott. Győrben, Streibig Jó'sef betűivel 1801“. A címlap görög nyelven is megvan a könyv élén s a 181 lapnyi kis 8° alakú munka baloldali lapjain a görög, a jobb oldali lapjain a magyar szöveg olvasható. A Dr. Trbojevics munkája tehát e nemben magyar nyelven nem az első, de mindenesetre úttörő, értékes és a magyarság szempontjából annál is inkább jelentős, mert a régi magyar káténak már emlékezete is kiveszett a gör. kel. egyházból. A Trbojevics káté egyháza hitvallását adja úgy a gör. kel. ifjúság és hívek számára, mint azoknak, akik e vallás tanítását meg akarják ismerni. Nagy jelentősége abban áll, hogy a csak magyarul tudó gör. kel. hívek ezrei ezentúl nem lesznek arra kényszerítve, hogy hitök igazságainak megismerése végett, tanulják meg a szerb, vagy oláh nyelvet. Ezt a nemzeti missziót megértette a hmvásárhelyi gör. kel. egyház is, amikor úgy a káté, mint a jeles szerző által készült „Görög keleti liturgika“ c. munka nyomdaköltségét fedezte. Mi örülni tudunk e munkák megjelenésének s őszintén kívánjuk, hogy legyenek ezek a gör. kel. vallású magyarok öntudatra ébredésének első tényezői.

A középszabolcsi református egyházmegye 1917. évi szeptember hó 25—26. napján Nyíregyházán tartott köz- és bírósági gyűlésének jegyzőkönyve. Összeállította Bokross Elek egyházmegyei főjegyző. Kiadta a középszabolcsi református egyházmegye. Nyíregyháza 1917. Nagy 8° 140 lap. A gondos jegyzőkönyv függelékében (78—138 lapok) közölve vannak az egyházmegye által a reformáció négyszázados évfordulója alkalmából tartott emlékünnepélyen elhangzott imádságok és beszédek.

Különfélék

Egyházkerületi bizottsági ülések és közgyűlés ideje. Egyházkerületünk tanügyi bizottsága máj. 13-án d. e. 9 órakor, pénzügyi bizottsága aznap d. u. 3 órakor, a kollégiumi igazgatótanács május 14-én d. e. 9 órakor, a népiszkolai tanügyi bizottság május 15-én d. e. 9 órakor tartja ülését a kollégium kistanácstermében. Az egyházkerületi közgyűlés június 5-én kezdődik a reformáció 400-ados emlékének ünneplésével. A közgyűlést megelőző nap délelőttjén d. e. 9 órakor egyházkerületi rendes bírósági ülés, délután 3 órakor esperesi értekezlet lesz.

A kántus e hó 5-én délután kegyes alapítói emlékezetére szokásos évfordulati ünnepélyt tartott. Az előadott egyes darabokat és Páricsy Pál főgimn. tanulónak a Csánki Erzsike diszkrét zongorázásával kísért művészi hegedű játékát nagy gyönyörűséggel hallgatta a műértő közönség. Kimagasló esemény volt az, hogy úgy Dr. Kun Béla felügyelő-tanár a megnyitó beszédében, mint a kántus jegyzője a jelentés feldolgozása során tisztelettől és szeretettől áthatott hangon szólottak Mácsai Sándor kollégiumi ének- és zenetanárról, aki negyven éve áll a sikerekben gazdag kántus élén. A kántus ifjúsága ez alkalomból 200 K-s alapítványt tett a jubiláns nevére oly rendeltetéssel, hogy az 1000 K-ra növelendő s akkor évenként Sándor napján tartandó kántus-ünnepélyen a legszorgalmasabb tagnak adandó. A kántus most is 600 K-nál többet adott ki tagjai között jutalmul s azonkívül még 100 K-t adott a hadbavonult theológusok emlékoszlopára. A szép ünnepség alkalmából mi is melegen köszöntjük Mácsai Sándor professzort s életére és munkájára a jó Isten gazdag áldását kérjük.

Időközben megállapított kongrua- és korpótlék-járandóságok. A személyi változás következtében időközben megállapított kongrua- és korpótlékjárandóságok fedezésére szükséges pénzt a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi minisztérium nem esetenként utalványozza ki az egyházkerületi pénztárhoz, hanem a következő új félévi utalványozási jegyzék készítése s megküldése idején gondoskodik az új szükségletek fedezéséről. Annál fogva a jelzett járandóságok folyósítása a megállapításról szóló értesítés vételekor még nem fizethető ki. Erről a körülményről azért értesíti az egyházkerületi pénztári hivatal az érdekelt lelkészeket, hogy míg a nyugta beküldésére felhívást nem vesznek, fedezet hiányában a kifizetés sürgetése eredménytelen. Amennyiben véletlenül a félévi számadás rendjén a kongruapénztárban maradvány jelentkeznek: a nyugta kiállítására s beküldésére az érdekelt lelkész urakat időrendben fel fogja kérni.

Lelkészmeghívás. A Mady Lajos újpesti lelkész halálával megüresedett lelkészi állást 18 szavazattöbbséggel meghívás útján Kolozsváry Kiss László debreczeni segédlelkésszel töltötték be. Őszinte örömmel értesültünk erről az eseményről, nemcsak azért, mert a debreczeni kollégium egyik kiválóan jeles növendéke jut Újpestre, hanem főképen azért is, mert ime bebizonyult, hogy a mai, sokat ócsárolt lelkészválasztási törvényeink mellett is egy fényes tehetségű, alapos képzettségű, előkelő származású és külföldi széles látókörrrel ékeskedő ifjú a hozzá méltó gyülekezet vezetőinek belátó gondossága folytán megfelelő érvényesülési és munka-teret nyert. Az Úr áldja meg a gyülekezetet és a pásztort egyaránt.

Helyreigazítás. Lapunk f. évi 9. számában a tanári beiktató ünnep alkalmából közölt beszédek közül a főgimnáziumi igazgató beszédéből egy mondat ilyen alakban került ki a sajtó alól: „Az ilyen nevelőt nem fogja gyűlölni Isten, mert a tanítványai szeretni fogják“. A beszéd kéziratában ez a mondat így van: „Az ilyen nevelőt nem fogják gyűlölni az istenek, mert stb“. (Utalás az ismeretes latin mondásra: „Quem dii odere, paedagogum fecere“.)

A konyári presbiteriumban az 1918. évi költségvetés tárgyalása alkalmával Kiss János presbíter azt az indítványt tette, hogy az eddig fizetett egyházi adó meghagyásával, az egyháznak összes adósságát egy évre vessék ki, ami az állami adó 110 %-ának felel meg. Indítványát azzal indokolta, hogy most mindenki, aki csak dolgozni akar és szeret, annyi pénzhez tud hozzájutni, mint béke időben legalább is öt év alatt, a konyári nép pedig tud és szeret dolgozni. A presbiterium az indítványt egyhangúlag elfogadta, ugyancsak egyhangúlag megszavazta az egyházi képviselőtestületi gyűlés is, minek következtében az 1918. évre a 30 %-os pótagóval terhelt egyházi adó mellett még 110 %-os adósságtörlesztési adó vettették ki a konyári gyülekezet tagjaira, anélkül, hogy ez ellen csak egyetlen tiltakozás vagy ellenkezés lett volna. Az adósság összege 25,000 K. Ezenkívül a gyülekezet tagjai elhatározták, hogy az 1918. évben az egyház 24 kat. hold földjét maguk felszántják, bevetik, megmunkálják és a kész termést átadják az egyháznak. — Mivel pedig a konyári egyház behivatalnokai iránt a legteljesebb méltánnyal viseltetik: az egyház lelkészének 500, öt tanítójának pedig fejenként 300—300 K drágasági pótlékot adott, mely pótlék személyhez kötötten állandó jellegű. Mindezek nemcsak dicséretet érdemelnek, hanem például is szolgálnak.

A Petőfi Társaság legújabbán elhatározta, hogy új Petőfi kiadást bocsát ki 50,000 példányban 2 K-s kiadásban. Szükség van erre, mert egyik napilapunk szerint Petőfi, Arany, Tompa verseskönyvei újonnan ma nem kaphatók.

Protestáns Irodalmi Estély Mátészalkán. A Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör híven ama programjához, hogy a vidéki tagok számára is rendez estélyeket, folyó hó 3-án Mátészalkán tartott fényesen sikerült ünnepélyt. A műsor számai közül a debreczeniek hatot láttak el. A gondolatokban gazdag megnyitó beszédet D. Lencz Géza ügyvezető alelnök tartotta, felmutatván a protestantizmus erejét hazánkban. Kiss Ferenc egyetemi tanár hatalmas szónoki hévről, mélyreható és élesen látó képességről tanúsodó beszédben fejtegette a testi és lelki fegyverekkel való küzdelemet. Dr. Baltazár Dezső püspök úr a hallgatóság lelkébe mélyen bevésődő gondolatokkal teljes záró beszéde a műsornak utolsó, de egyszerűs mind legkimagaslóbb száma volt. A kántus énekszámai, Nagy Gusztáv 4. th. szavalata, a mátészalkai szereplők közül Kincses István lelkész meleg üdvözlése, Szalkai Istvánné úrnő művészi zongora játéka, Tariska Béla papsági lelkész remek hegedű száma és Albert Vilma polg. isk. tanárnő precíz soló éneke voltak a program kiegészítő pontjai. A délelőtti istentiszteleti szolgálatot Dr. Baltazár Dezső püspök úr végezte, maradandó hatást és felejthetetlen emléket hagyva az ige után epedő lelkekben. A perselypénzt (460 K) a mátészalkai református polgári iskola javára fordították. Az estély jövedelméről később számolunk be.

Törökországban behozták a polgári házasságot. A keresztyén és zsidó válóperek tárgyalását szintén az állam vette át.

A hajduszoboszlói egyházközségi közgyűlés az egyház belhivatalnokainak háborús segélyéről szóló presbiteri határozatot elfogadta.

Új doktor. Nagy Sándor bpesti skót missziói lelkészt a bpesti egyetemen a bölcsészettudományok doktorává avatták.

Arany János születésének 101. évfordulóján a szalontai Arany Emlékegyesület a nagyváradi Szigligeti Társaság közreműködésével sikerült irodalmi estélyt rendezett.

Portugáliában az új kormány az egyházi esketések érvényességét rendeletileg eltörölte, az anyakönyv vezetését egészen a polgári hatóság hatáskörébe utalta, az egyházi adót megszüntette, a vallásos egyesületek alakítását megtiltotta s a papok számára meghatározott évi fizetést irt elő.

Lelkészavatások más egyházkerületekben. A dési egyház f. évi január 29-én Vásárhelyi János szerteczei lelképásztort hívta meg lelkészül.

A nyári időszámítást április 1-re virradó éjjel az idén is behozták.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől. 1418—1918.

PÁLYAZAT.

A debreczeni református egyházmegyébe kebeleztet berettyóújfalvai egyház lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Évi fizetés: Kézpénz 109 K 20 fill., örlésért 16 K 08 fill., 42 (negyvenkettő) köböl gabona, 42 (negyvenkettő) köböl árpa, 21 (huszonegy) hold föld 1600 □-ölével három egyenlő fordulóban, ezen földek munkáltatására s termés behordására fizet az egyház évenként 140 (egyszáznegyven) K-t, 16 (tizenhat) h. föld 1100 □ ölével, melynek munkáltatására fizet az egyház évenként 112 (egyszázötvenkettő) koronát, 14 (tizennégy) katasztr. hold és 815 □-öl kenderes kerti föld, 4 (négy) □-öl tűzifa készen behordva, vagy e helyett 200 (kettőszáz) korona. stóla, az 1917. évi április hó 15-én tartott presbiteri gyűlés 20. számú határozata szerint javítva. A gabona helyett köbönként 12 (tizenkettő) kor., árpa helyett köbönként 10 (tíz) korona fizettetik és a kállói csatorna által elválasztott terület kárpótlásáért 25 kor. 90 fillér.

Beruházás címén a megválasztandó lelkész köteles elődjének 140 (egyszáznegyven) kor.-t fizetni.

Az állás 1918. évi június hó 30. napjára elfogalmandó.

Pályázati határidő : 1918. évi március hó 31 bezárolag, amely idő alatt a pályázati hirdetés megjelentése után kelt esperesi bizonyítvánnyal felszerelt pályázati kérvények Dávidházy János esperes címe alatt ezidő szerint Debreczenbe (a püspöki hivatal jelzésével) küldendők.

Debreczen, 1918. évi március hó 5.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A szamosszegi református egyház pályázatot hirdet V-ik rendes tanítói állásra. Fizetése : Természetben lakás vagy megfelelő lakhár és kertválság. Egyszáz kor. az egyház pénztárából, törvényszerű fizetékiegészítés az államtól.

Kötelessége : egy vagy több osztálynak a tiszántúli egyházkerület tanterv szerinti tanítása, ideiglenesen a kántori teendők végzése, kanonikus órákon a lelkész helyettesítése, ismétlősök tanítása.

Pályázati határidő : március hó 25. Állás azonnal elfogalmandó.

Szamosszeg, 1918 február 28.

Batta Miklós,
református lelkész

Hivatalos értesítés.

1424—1918.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű lelkész urakhoz.

Midőn visszapillantok az immár csaknem négy éves hadviselésünk szomorú időszakára, annak sötét emlékei közepette is jóleső és megnyugtató érzéssel tölti el lelkemet annak meggondolása, hogy lelkész karunk, a hitnek diadalmas fegyverzetével, a férfiasság legszebb heroizmusával állotta meg a világfelfordulásban is szilárdan a maga helyét s teljesített a magyar hazának és nemzetnek olyan szolgálókat, melyekkel méltóságot szerzett magának arra, hogy neve a nagy elődök neve mellé odajegyeztessek.

A nehéz idők még nem viharzottak el végképen fejként. De az örökre irgalmas Isten kegyelméből már reá léptünk arra az útra, mely e világítéletből az engesztelődés boldogabb jövődjébe elvezet.

Ezen az úton talán nem lesznek immár többé oly súlyosak a mi próbáltatásaink, mint eddig voltak; de a reánk váró feladatok komolysága a legkevésbé sem fog az eddigi köteleltségek mértéke alatt maradni.

A szebb jövő felé vezető út egyenetlensége munkájában ezúttal óhajtom felhívni szeretett szolgatársaim figyelmét egy olyan feladatra, amelynek jelentőségét s a jövőbe messze kiható erejét hiszem, első tekintetre megismeritek.

Arról van szó, hogy az orosz fogságból már eddig is hazatért foglyaink lelkében odakint a messze idegenben, kárhózat, világot felforgató eszméket oltottak be s közülök a gyöngébbeket s hiszékeny lelkeket arra tüzeltek, hogy idézzék fel idehaza is azt a katasztrófát, mely szerintök a háború végét, — minden józanul gondolkozó egyén szerint azonban a világ még megmaradt kulturájának, hitének s a szebb jövő fundamentomának teljes összeroppanását jelentené.

Amidőn tehát lelkem minden szeretetével, de ugyanakkor el nem titkolható aggodalmával is tekintek hazatérő, sokat szenvedett hős fiaink érkezése elé, szeretettel felkérem lelkésztestvéreimet, hogy a gyülekezetök körébe visszatérő hadifoglyokat a legteljesebb és leghűségesebb lelkipásztori gondviselésükbe, mint szerető atyai karokba fogadni sieszenek. Gyámolítsák az erőtelent, vigasztalják a csüggedőt, oktassák a félrevezetettet, világosítsák fel a tévelygőt s az evangéliom fényességével mutogassák előttök az igaz hazaszeretet s hű köteleltségteljesítés egyenes és becsületes útjait. Kiváló gondot fordítván az esetleg tapasztalható tévtanokra, igyekezzenek annak gyógyszerét egyénenként megkeresni és alkalmazni. — Ha pedig kemény és megátalkodott akadna közöttük, — amitől óvjon Isten mindnyájunkat — abban a nem remélt esetben is igyekezzenek megtalálni annak a módját, hogyan izoláltassék el a veszedelmes járvány s hogyan oltalmaztassék meg egészséges lelkületű, hazaszeretetlen s e nehéz idők köteleltségei teljesítésében tiszta lelkű népünk . . .

Debreczen, 1918 március 5.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Konfirmációkra!

Konfirmációra előkészítő káté

református növendékek számára. Írta: **Szoboszlai Papp István**. Közreboacsátotta: **Révész Bálint**. Átdolgozta: **S. Szabó József**. — 64. kiadás. Ára 60 fill. A nagytiszt. lelkész uraknak 10% engedményt adunk.

Konfirmációi emléklapok

díszes keretben, megfelelő szöveggel, fekete nyomással. 1 drb 12 fillér, 100 drb 11 korona, — *Ugyanaz kék nyomással* 1 darab 16 fillér, 100 darab 15 korona.

Mennyország kapuja.

Imádságok konfirmált fiúk és leányok számára. Díszes kötésben 2 korona 40 fillér. Nagyobb rendelésnél 10% engedmény. Finomabb kötésekben nagy választék. Kívánatra külön árjegyzékkel és leirással szolgálhatunk.

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

protestáns irodalmi és könyvkiadóhivatalában,
Debreczen.

A „HANGYA”



a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete

bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összfor-

♦♦ galma 80.000.000 korona volt. ♦♦



Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.